

Skildring av Husqvarna

Återutgivning av text från 1868

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Husqvarna
gevärsfaktori
– Återutgivning av text från 1868

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-313-5

Copyright © 2017 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du veta mer om staden Huskvarna / Husqvarna samt dess natur och historia.

Den största delen av den här korta texten handlar om den framgångsrika vapenindustrin som växte upp här.

Den här texten publicerades ursprungligen år 1868 i tidskriften "Nordiska taflor. Pittoreska utsigter från Sverge, Norge och Danmark. Tredje bandet" med rubriken "Husqvarna gevärsfaktori vid Jönköping". Texten och illustrationen publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Skildring av Husqvarna gevärsfaktori

Den här texten publicerades ursprungligen år 1868 i tidskriften "Nordiska taflor. Pittoreska utsigter från Sverige, Norge och Danmark. Tredje bandet" med rubriken "Husqvarna gevärsfaktori vid Jönköping". Texten och illustrationen publicerades anonymt.

Det är icke utan betydliga uppostringar som det svenska folket har anlaggt sina jernvägar; men konung och folk kunde ej undgå att inse, att kommunikationsmedlen år efter år i stigande grad behöfde denna genomgående förbättring, såvida man icke skulle nödgas betrakta de outtömliga inkomstkällor, som i den svenska jorden ligga begrafna, såsom under en lång framtid halfdöda kapitaler. Uti det inre af landet funnos mångfaldiga produkter, men transporten från tillverkningsorten till den ena eller andra hamnen eller handelsplatsen kostade mången gång en större summa, än varan kunde bära. De långa stambanorna hafva därför nästan omskapat det mellersta Sveriges landskaper till nya trakter, hvilka det både för nyttans och nöjets skull lönar sig att i högre grad än hittills varit fallet besöka.

Vid Jönköping, som ligger vid den stormiga Wetterns södra ända, förenas södra och vestra stambanan. Till en början framrullar tåget längsefter en dels naturlig, dels med konstens tillhjälp uppkastad bank tättnvid sjöstranden, öfver hvilken den reser sig flere hundra fot i höjden. Från denna sträckning är det som resenären kastat en nyfiken blick åt venster, der med sin 1129 fot höga hjessa reser sig upp i den blånande rymden Taberget, som isynnerhet är derigenom märkvärdigt, att genom dess gråstensgneis löpa magnetiska malms-träckningar, som hålla omkring 32,5 proc. jern. Litet längre fram ser man i bakgrunden Husqvarna-ån, som i flera afsatser skummande störtar sig ned i dalens djup, hvarur med sina arbetarebostäder och disponentens boställe Husqvarna gevärsfaktori skymtar fram emellan träden. Husqvarna ligger i Hakarps socken, knappt $\frac{1}{2}$ mil ifrån Jönköping, och består af 1 mantal krono. Under namn af Jönköpings faktori anlades i Carl XI:s tid omkring 1680 Norra och Södra Husqvarna, men erhöll sina privilegier först 1715. Det drefs hela tiden för kronans räkning till år 1757, då det såsom everdlig egendom öfverläts åt öfverdirektören Fredrik Ehrenpreus, hvilken det har att tacka för sitt närvarande högt ansedda namn. Stället har en särdeles fördelaktig belägenhet i öfra slutningen af den dal, som vester ut sänker sig ifrån de höga berg, hvilka på östra sidan följa Wetterns strand norrut. Det delas i tvänne delar af den s.k. Husqvarna ström, hvilken, sedan den på en sträcka af $\frac{1}{12}$ mil genombrutit förenämnda berg, från fall till fall, af hvilka trenne isynnerhet äro märkvärdiga för sin höjd af omkring 50 till 70 fot, slutligen störtar sig utför det nedersta och brantaste fallet, samt sedermera med en jemn och sakta fart, $\frac{1}{16}$ mil från Husqvarna, hvälfver sitt vatten i Wettern. Egare af stället hafva varit ofvannämnde Fr. Ehrenpreus, dennes son kapten J.

Ehrenpreus och år 1829 öfversten frih. G. Sture och enkefru friherinnan Charlotte Sture, hvilka tillhandlade sig det af nämnde kapten Ehrenpreus.

Faktoriet, hvilket då var i hög grad förfallet, har sedan sistnämnda år blifvit med dryg kostnad förbättradt, dels genom betydliga reparationer, dels nybyggnader, hvaribland isynnerhet må nämnas: en smedja med en räckhammare, 2 vällhamrar, 4 härदार och 1 blåsmaskin, samt ett nytt borrh- och appreteringshus med 8 borrhbänkar, slipverk, såg och dragverk för gevärspipor, i hvilka bägge allt det inre rörliga verket är af gjutet tackjern. Utom förenämnda verk finnas äfven qvarn och 5 stora trädgårdar med ett betydligt antal fruktträd. Faktoriet, som af kronan fått sig tillförsäkradt en årlig beställning af omkring 2,000 gevär, kan i sitt närvarande skick tillverka minst 6,000 gevär om året.

Af den nuvarande arbetspersonalen, som utgöres af 220—230 personer, äro alla, utom pipsmeder och stockmakare, som bo på stället, spridda på landet i Vestergötland och flera socknar i Småland, isynnerhet i Bankeryds församling. Ifrån vaggan göras dessa arbetare förtroliga med tillverkningen af de många mordvapnen, bestämda att omkring sig sprida död och jemmer, men som likväl medelbart tjena de menckliga samhällenas förnämsta ändamål; ty i allt vårt jordiska sträfvande låge det ju alldeles ingen betydelse, såvida icke framtiden i det stora hela vore detsamma som framåtskridande, äfven om krut och kulor måste räknas till de medel, som drifva menckligheren, slägte efter slägte, rastlöst framåt på livvets och civilisationens väg. Det är blott naturen, som med all sin omvexling alltid förblifver oförändrad. Under det att derföre menniskans ställning och tankar vexla gestalt, samhällets diktan och traktan förändras, så skola likväl dessa

strömmar, som i hvirflande kaskader störta fram mot Husqvarnas bullrande och trägna verksamhet, fortfarande och oberoende af de menckliga bestyren, helsas af samma sol, som århundrade efter århundrade gått upp och ned öfver deras rastlösa färd. År 1865 utfärdade några svenske män en inbjudning till aktieteckning i "Husqvarna vapen-aktiebolag", hvilket skulle ega ett kapital af 1,000,000 R:dr Rmt, fördelade i 10,000 aktier å 100 R:dr hvarje. Afsigten dermed var att betydligt utvidga det nuvarande faktoriet och uppdrifva gevärs- och vapentillverkningen i större skala till en för landet naturlig industri, hvars alster skulle säljas i utlandet, sedan vi först fyllt våra egna behof. Detta nationalekonomiska och fosterländska företag har likväl icke af allmänheten omfattats med det intresse, som det obestriddigen förtjenar och förslagens upphofsmän förutsatt såsom alldeles gifvet.

På Husqvarnas egor återfinnas lemningarne af Garpa skans, som förmodligen tillhört det fordom starkt befästade Rumlaborg, hvilket låg straxt nedanför Husqvarna ströms utlopp i Wettern.

Husqvarna vattenfall vid Jönköping.

Husqvarna gevärsfaktori.

Viktiga ord och personer

Fot.

Längdmått. En fot motsvarar 29,6 cm.

Ehrenpreus, Fredrik.

[1714–1794] Svensk industriman. Var en framgångsrik chef för gevärsfaktoriet i Huskvarna och tog år 1757 över ägandet av fabriken. Ehrenpreus var en av sin tids rikaste män i Jönköping. Företaget Huskvarna döpte på 1970-talet en vapenmodell efter Ehrenpreus och hans familj.

Ehrenpreus, Jöran.

[1750–1828] Svensk industriman. Drev bland annat Huskvarna krutbruk och Örebro gevärsfaktori.

Carl XI.

[1655–1697] Blev svensk kung vid 5 års ålder 1660 under namnet Karl XI, men tog inte tronen i besittning förrän 1672. Gjorde omfattande insatser för att återupprätta svenska armén och flottan. Tog också initiativet till en centralisering av den svenska staten. Var också ansvarig för den försvenskning som genomfördes i de tidigare danska delarna av riket.

R:dr Rmt.

Valutaenhet. Enheten riksdaler riksmünt infördes 1855 och innebar en övergång till decimalsystemet. En riksdaler motsvarade 100 öre. Enheten ersatte det tidigare använda riksdaler specie, en riksdaler specie var värd fyra riksdaler riksmünt. Valutaenheten ersattes år 1873 med kronan.

Sture, Gustaf Fredrik Adam.

[1774–1841] Svensk militär och friherre. Tjänstgjorde både vid livregementsbrigadens husarkår och som överstelöjtnant vid Västgöta dragonregemente.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Här kan du söka bland e-böcker från flera olika förlag om en rad olika ämnen, bland annat historia och arkeologi.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Ett besök i Roms katakomber år 1870"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikinger

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)